

Innst. 134 L

(2014–2015)

Innstilling til Stortinget fra Stortingets presidentskap

Innstilling fra Stortingets presidentskap om lov om utvalget for evaluering av EOS-utvalget

Til Stortinget

1. Bakgrunn

Stortingets presidentskap legger med dette frem forslag til lov som opphever EOS-utvalgets taushetsplikt overfor utvalget som er satt ned for å evaluere EOS-utvalget. Evalueringsutvalgets taushetsplikt lovfestes også.

Stortingets presidentskap besluttet 27. mars 2014 at det skal foretas en evaluering av EOS-utvalgets virksomhet og rammebetingelser/regelverk bl.a. på bakgrunn av et initiativ fra EOS-utvalget selv. Som utvalgets leder ble oppnevnt tidligere førstelagmann Bjørn Solbakken. Utvalget ble gitt følgende mandat:

«Lov om kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjenesten (EOS-loven) med tilhørende instruks trådte i kraft i 1995. I samsvar med lovens § 1 ble det samtidig opprettet et EOS-utvalg til å kontrollere etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste som utføres av den offentlige forvaltning eller under styring av eller på oppdrag fra denne. I tiden etter 1995 er det foretatt enkelte justeringer i EOS-regelverket, men det er nå ønskelig med en bredere evaluering og fremtidsrettet vurdering av EOS-utvalgets arbeid og rammebetingelser.

Formålet med EOS-utvalgets arbeid er angitt i EOS-loven § 2. Utvalget bes undersøke om den etablerte kontrollmodellen har fungert på en slik måte at målene er oppnådd. I den utstrekning målene helt eller delvis ikke er oppnådd, bes utvalget komme med forslag til hvordan målene i større grad kan nås. Uavhengig av måloppnåelse, bes det foretatt en vurdering av behovet for en forbedring av regelverket. Herunder bes utvalget komme med forslag til endringer som kan øke kvaliteten og/eller effektiviteten til

EOS-utvalgets arbeid og som samtidig tar høyde for den samfunnsmessige og teknologiske utviklingen.

Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite avga sommeren 2013 innstilling om EOS-utvalgets årsmelding for 2012, jf. Innst. 376 S (2012–2013). I innstillingen har komiteens flertall pekt på behovet for å se nærmere på fem konkrete problemstillinger knyttet til EOS-utvalgets arbeid:

- I hvilke grad har begrensningen i EOS-utvalgets adgang til å kreve innsyn i dokumenter og forvaltningens rett til å ta den endelige avgjørelsen om innsyn representert et hinder for utvalgets arbeid, og eventuelt på hvilken måte?
- Er det etterretningssenheter i Forsvaret som i større grad bør underlegges en ordinær kontroll av EOS-utvalget? Hvordan kan dette i så fall skje?
- I hvilken utstrekning bør EOS-utvalget uhindret kunne benytte personer som tidligere har virket i EOS-tjenesten som kilder?
- Er det behov for særlige regler om sivile informanter, herunder hvordan sivile informanter benyttes og hvordan EOS-utvalget kan kontrollere denne bruken?

Alle forslag som går ut på endring av EOS-loven eller EOS-instruksen bes begrunnet med konkrete forslag til regelendringer.

Større endringsforslag bør også inneholde en drøftelse av de økonomiske og administrative konsekvenser.

Utvalget skal legge frem sitt arbeid for Stortingets presidentskap innen 15. desember 2015.»

Mandatet ble ved presidentskapets beslutning 27. november 2014 gitt følgende tillegg:

«For så vidt gjelder taushetsplikt og tilgang til taushetsbelagt informasjon fra EOS-tjenestene for evalueringsutvalgets og dets sekretariat, gjelder de samme rettslige rammer for evalueringsutvalget og sekretariatet som for EOS-utvalget.

Det legges herunder til grunn at utvalget i sitt arbeid ikke har behov for innsyn i særlig sensitiv informasjon mottatt fra samarbeidende tjenester, opplysninger om norske eller utenlandske kilder, informa-

sjon om sensitiv metodebruk og sensitiv operasjonsinformasjon. Slik informasjon er derfor unntatt innsyn for utvalgets medlemmer. Dersom utvalget mener det er behov for slik informasjon skal en anmodning forelegges Justis- og beredskapsdepartementet eller Forsvarsdepartementet.

Evalueringsutvalgets ferdige arbeid skal fremstilles slik at det i sin helhet kan gjøres offentlig. Før rapporten offentliggjøres, skal utvalget konsultere tjenestene dersom det er tvil om deler av rapporten inneholder sikkerhetsgradert informasjon.»

2. Presidentskapets merknader

2.1 Behovet for en særlov

I henhold til lov 3. februar 1995 nr. 7 om kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste § 9 første ledd har EOS-utvalget og dets sekretariat taushetsplikt hvis ikke annet blir bestemt. Det har vist seg ønskelig å klargjøre at taushetsplikten ikke er til hinder for at evalueringsutvalget skal kunne innhente relevant informasjon fra EOS-utvalget. Presidentskapet foreslår å oppheve taushetsplikten overfor det oppnevnte evalueringsutvalget ved egen lov, slik at evalueringsutvalget kan gjennomgå og vurdere EOS-utvalgets arbeid og rammebetingelser innenfor det mandat som er fastsatt.

For så vidt gjelder taushetsplikt og tilgang til taushetsbelagt informasjon fra EOS-tjenestene, gjelder de samme rettslige rammer for evalueringsutvalget og dets sekretariat som for EOS-utvalget. Dette fremgår eksplisitt av tillegget til mandatet som ble fastsatt 27. november 2014. Presidentskapet ser derfor ikke behov for å regulere dette særskilt i lovforslaget.

2.2 Merknader til loven

Til § 1

Presidentskapet foreslår at evalueringsutvalget skal kunne innhente opplysninger uten hinder av taushetsplikten etter lov 3. februar 1995 nr. 7 om kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste § 9 første ledd. Det forutsettes at evalueringsutvalget kun innhenter opplysninger som det anser som nødvendig ut fra utvalgets mandat, samt at innhenting og øvrig håndtering av slike opplysninger skjer i henhold til gjeldende regler om informasjonssikkerhet, jf. blant annet sikkerhetsloven § 12. Evalueringsutvalget vil kunne innhente informasjon direkte fra EOS-utvalgets medlemmer og ved innsyn i EOS-utvalgets dokumenter.

Til § 2

Presidentskapet foreslår å lovfeste at utvalgets medlemmer og personer som arbeider eller gjør tjeneste for evalueringsutvalget skal ha taushetsplikt. En slik bestemmelse vil gi sikkerhet for at de hensyn som begrunner taushetsplikten til EOS-utvalget og dets sekretariat, også ivaretas av evalueringsutvalget. Taushetsplikten vil ikke være til hinder for at evalueringsutvalget avgir en ugradert sluttrapport til Stortinget som forutsatt i mandatet. Det vises til forvaltningsloven § 13 b nr. 2 om at taushetsplikt ikke er til hinder for at opplysninger brukes for det formålet de er gitt eller innhentet for.

Til § 3

Evalueringsutvalget skal levere sin rapport innen 15. desember 2015. Presidentskapet foreslår at loven trer i kraft straks.

3. Presidentskapets tilråding

Presidentskapet viser til merknadene ovenfor og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om utvalget for evaluering av EOS-utvalget

§ 1.

Utvalget som 27. mars 2014 ble oppnevnt av Stortingets presidentskap for å evaluere EOS-utvalgets virksomhet og rammebetingelser/regelverk, har rett til å innhente opplysninger uten hinder av taushetsplikten i lov 3. februar 1995 nr. 7 om kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste § 9 første ledd.

§ 2.

Medlemmene av evalueringsutvalget og enhver som utfører tjeneste eller arbeid for utvalget, har taushetsplikt. Taushetsplikten er ikke til hinder for at utvalget avgir en ugradert evalueringsrapport til Stortinget.

§ 3.

Loven trer i kraft straks.

Oslo, i Stortingets presidentskap, den 15. januar 2015

Olemic Thommessen

Marit Nybakk

Kenneth Svendsen

Svein Roald Hansen

Ingjerd Schou

Line Henriette Hjemdal